

EUROOPA
18. SAJANDI SÜGAVTRÜKI-
GRAAFIKA
EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU
TALLINN 2005

Koostanud Jüri Hain
Kujundanud Tiiu Laur
Küljendanud Kadri Possul

Kunstide teabekeskus
Katre Riisalu
630 7143
Katre.Riisalu@nlib.ee

Autoriõigus – Eesti Rahvusraamatukogu, 2005
ISBN 9985-413-03-6

18. sajand tähistab sügavtrükitehnikas teatud stagnatsiooniaega. Tõsi küll, ka selle aastasaja estampgraafika ilmet aitasid uudselt kujundada andekad kunstnikud, kelle põhialaks oli maalikunst, nagu näiteks Antoine Watteau ja Jean Honoré Fragonard Prantsusmaal, Giovanni Battista Tiepolo Itaalias, Francisco Goya Hispaanias. Ei puudunud ka sellised tähelepanevad meistrid, kelle tegevus ainult graafikavallas tagas neile tänini püsiva auväärsuse koha ajastu kunstipildis – näiteks võiks tuua itaallase Giovanni Battista Piranesi vägagi populaarse loominguga. Siiski tuleb tõdeda, et keegi neist ei saavutanud mõju ega tähendust, mis oleks võrreldav Rembrandti omaga eelmisel sajandil. Kvalitatiivset tõusu saab aga täheldada raamatuillustratsioonis, milles peatooni annavad prantslased, kuid eeskätt just oforditehnikas illustratsioonide loojana tõuseb selle perioodi üheks imetletumaks kunstnikuks Saksamaal töötanud Daniel Nikolaus Chodowiecki. Graafiliste sügavtrükitehnikate peamiseks kasutusalaaks jäi aga reprodutseerimine, seejuures saavutati pea ületamatu peenus graveerimistöös, mis enamjaolt aga jääb maalide ja skulptuuride isikupäratuks jälgendamiseks.

18. sajandist pärinevaid sügavtrükitehnikais teostatud graafilisi lehti ei ole Eesti Rahvusraamatukogus kuigi arvukalt, kuid ka selle vähese seas on ajastu estampgraafika teisenemisprotsesse küllaltki hästi iseloomustavaid töid. Üheks huvitavamaks näiteks vasegravüüri ja ofordi väljenduslike võimaluste kasutamise osas on prantslase Bernard Picart'i (1673–1733) 78 lehte sisaldav gravüüride kogumik "Süütud pettused...". Rahvusvahelise tegutsemishaardega, elu kõrgeastail põhiliselt Amsterdavis töötanud kunstniku postuumselt (1734) välja antud kogumikku on hinnatud mitmeti. Kokkuvõtvalt saab öelda, et see hinnang on olnud ajas järjest tunnustavam – kui kunstniku kaasaegsetes tekitasid need tööd teatud nõutust, siis täna võib see meisterlikkus, mis on võimaldanud Bernard Picart'il tunda end täiesti vabalt erinevaid väljendusvahendeid kasutavate meistrite kopeerimisel ja interpreteerimisel. Seejuures on hinnatav ka tema lähtealuste

mitmeplaanilisus: akadeemilistest õpilasjoonistustest Rembrandtini, üldhinnatud meistrite tuntud maalidest kuni Luca Cambiaso (1527–1585) veidrate, geometriseeritud vormide ja kuubikpäiste figuuridega visanditeni. Vast kõige hinnatavamaks on kunstniku oskus nii vasegravüüris kui ka ofordis edasi anda joonistuste spontaansust, säilitada ka graafilises tehnikas suurtele meistritele omane elavus, vahetus ja dünaamika. Rahvusraamatukogus säilitatav Bernard Picart'i rariteetne ja väärtuslik kogumik pole siiski ainus Eestis – see on olemas ka Tartu Ülikooli raamatuvaramus.

Itaalia 18. sajandi keskpaiga graafilist isepära esindavad Eesti Rahvusraamatukogus eeskätt Antonio Pazzi (1706 – pärast 1768. aastat) ja Domenico Bernardo Zilotti (umb. 1730 – umb. 1780) tööd. Eriti ajastuomane on viimase “Pastoraal”, tehtud kunstniku enda originaali järgi ning esindab varase Francesco Bartolozzi näidatud suunda, mille iseloomulikemaks tunnuseks on varjude maaliline töötlemine. “Pastoraali” küllaltki suur erinevus prantsusepärase teostusliku täiuseni viidud graveerimismaneerist selgub hästi võrdluses Hans Holbein noorema maalide järgi tehtud vasegravüüridega. Viimastest ühe on graveerinud Christian von Michel (1737–1817), kelle juhendajaks-õpetajaks Pariisis oli ajajärgu üks hinnatuim tehnikavirtuoos Johann Georg Wille. Ülejäänud kaheksa samasse ritta kuuluvat tööd on aga teostanud Bartholomäus Hübner (1727 või 1737 – pärast 1795. aastat) ja kõiki neid iseloomustab hoolikas, töömahukas, igav ja täiesti isikupäratu graveerimislaad, mis samaaegselt märgib nii koolkonna formaalset tippu kui ka sisulist lõppu.

18. sajandi teise poole saksa estamp on raamatukogus esindatud ühe ajajärgu suurema nimega üldse, kelleks on Daniel Nikolaus Chodowiecki (1726–1801). Voldemar Vaga on teoses “Üldine kunstiajalugu” (1938) märkinud tema kohta järgmist: “Väga hinnatud meie ajal on prantsuse-poola päritoluga Berliini meister Daniel Chodowiecki...”, lisades: “Ta töis, mis tehniliselt on paiguti abitud, ilmnevad naiivne ning siiras tõsielumeel ja peen tähelepanuvõime”. Viimane määratlus on kehtiv ka kunstniku ühe mõõtmelt suurema, 1777. aastal valminud Preisi kuninga Friedrich II auvahtkonna paraadi kujutava ofordi kohta, mis kaunistab Eesti Rahvusraamatukogu kollektsiooni.

Inglise moraliseeriv-didaktiline, William Hogarthist lähtuv suundumus on meie raamatukogus esindatud Thomas Chambersi (umb. 1724–1789) vasegravüüri “Paha mehe surmatund”. See graafiline leht on valminud Francis Haymani, William Hogarthi noorema kolleegi ja sõbra maali järgi. Täiesti teist stilistilist suunitlust, teist esteetilist ideaali esindavad inglase John Flaxmani (1755–1826) tööde jäljendusena sündinud

Daniel Nikolaus Chodowiecki. Preisi kuningas Friedrich II. Auvahtkonna paraad Potsdamis. Ofort. 1777.

vasegravüürid. See antiikkunsti-ihalus, millele rajas aluse Johann Joachim Winckelmann oma peateosega "Geschichte der Kunst des Altertums" (1764), andis John Flaxmanile tõuke luua kreeka vaasimaalist lähtuvat stilisatsiooni kasutades joonistustesarju "Iliase", "Odüsseia" ning Hesiodose, Dante jt. luule aineil, mis seejärel levisid gravüüridena, saades jäljendus- ja eeskujullikaks sadadele kunstnikele. Rahvusraamatukogus on koopiad nii "Iliase" kui ka "Odüsseia" ainelistest sarjadest (John Flaxman ise ei nimetanud neid töid illustratsioonideks, kuigi teised on seda hiljem teinud), mõlemad editeeritud 1803. aastal ja köidetud konvoluudiks, kuigi "Iliase" gravüüride väljaandmise paigaks oli Saksamaa ja "Odüsseia" omadel Prantsusmaa. Seejuures prantslasest gravöör Michel Nitot (1759 – ?) on enda isiku täiesti maha vaikinud, gravüüridekogum ei sisalda vihjet tema nimele ning on esitatud kui John Flaxmani looming. "Iliase" gravüürid teostanud Anton Wachsmanni (umb. 1765 – umb. 1836) nimi on jäädvustatud nii tiitellehel kui ka üksiklehtede aadressis, kuid peamiseks tiitelautoriks on loomulikult John Flaxman. Samas ilmselt polnud viimase originaaljoonistusi näinud kumbki neist gravööridest ning neile olid aluseks itaallase Tommaso Piroli vasegravüürid. Kõik see kinnitab hästi teadaolevat – John Flaxmani ideed said kiire leviku, uued ideaalid muutusid hetkega peaaegu moeks: hõre joonekasutus, lapidaarne kujutusviis ja rõhuasetus väljendusrikkale kontuurile asendas senise pildipinna ühtlaselt hoolika läbitöötuse ja illusoorse kolmemõõtmelisuse püüdliku rõhutamise.

Käesolev näitus on järg Eesti Rahvusraamatukogus 2004. aastal toimunud väljapanekule Euroopa 17. sajandi sügavtrükigraafikast. Käesolevas kataloogis noteeritud ning näitusel esitatud teosed peaksid veel kord meelde tuletama, et Eesti Rahvusraamatukogu pole mitte ainult raamatuvaramu, vaid eri rahvaste ja aegade vaimuilmade mitmekülgset kajastav kultuuritempel.

JÜRI HAIN

DESID. ERASMUS ROTTEROD.
NATUS 1467. DEN. ET SEPULT. BASILIAE 1536.
Ad Archetypum h. Holbeii in Biblioth. publ. Basili. adseruatam
pictum cum annis aegeret Erasmus LV.

Bartholomäus Hübner. Erasmus Rotterdammist. (Hans Holbein noorema järgi.) Vasegravüür. Umb. 1795.

TEOSTE NIMESTIK

Thomas Chambers (Chambers)

(umb. 1724 London – 1789 London),

iiri päritolu briti graafik, elas alates 1746. aastast Dublinis, kus oli metsotintist Andrew Mülleri õpilane. Siirdus umbes 1757 Londonisse, tegeles seal illustreerimistöö ning renessansi- ja barokimeistrite maalide reprodutseerimisega vasegravüüris. Teinud mõnevõrra gravüüre ka enda kaasaegsete kunstnike, eeskätt Joshua Reynoldsi maalide järgi.

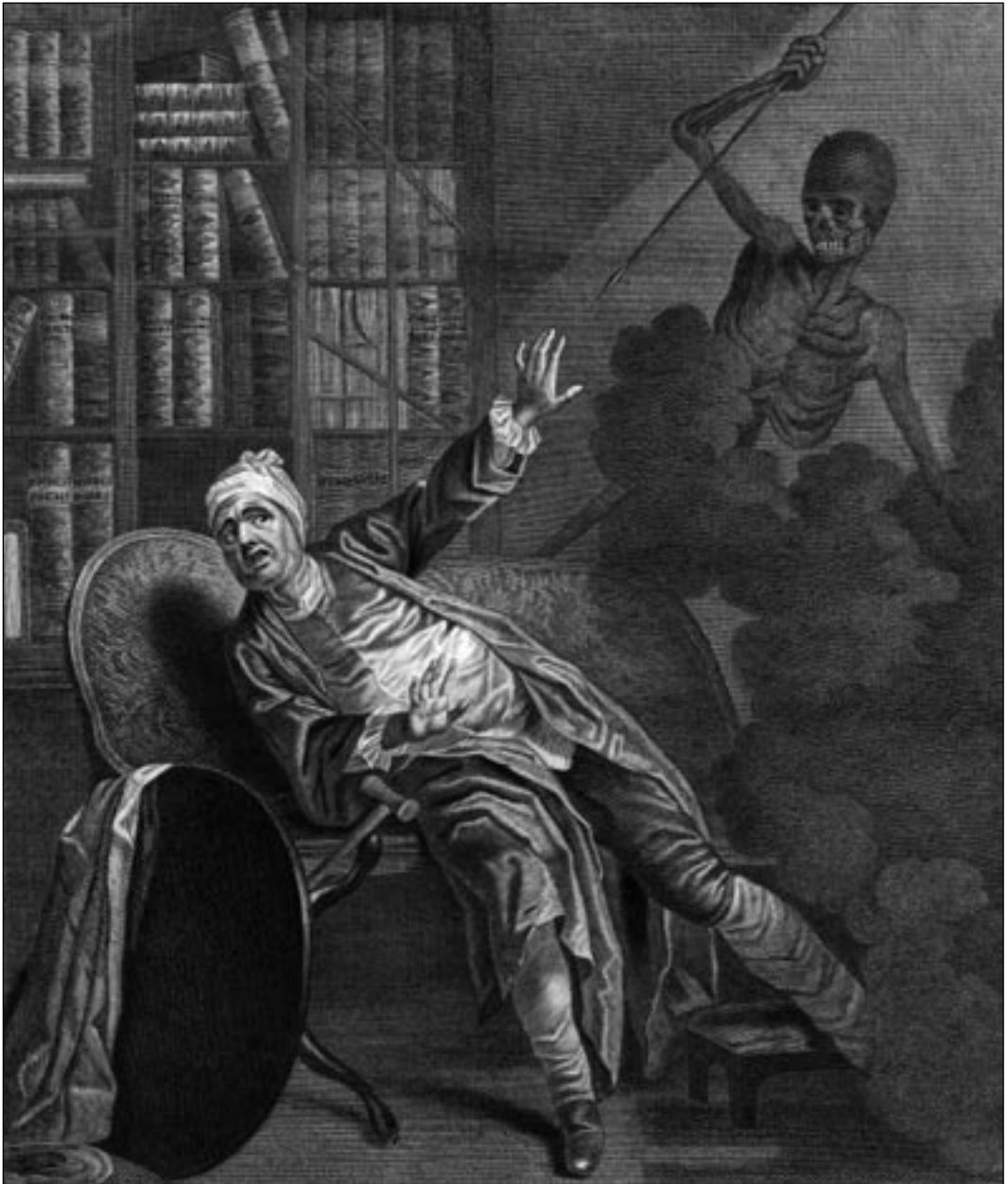
Paha mehe surmatund. Vasegravüür. 1780. aastad. GA 25172/32

Tehtud Francis Haymani (1708–1776) maali järgi. Paaristöö kannab nimetust "Hea mehe surmatund".

Daniel Nikolaus Chodowiecki

(16. 10. 1726 – 7. 02. 1801 Berliin),

saksa ofortist, joonistaja ja maaliija, isaliinis poola ja ema poolt prantsuse päritolu. Põhiliselt autodidakt, sai esmaseid maalialaseid näpunäiteid viljakaupmehest isalt,

Thomas Chambers. Paha mehe surmatund. (F. Haymani järgi.) Vasegravüür. 1780. aastad.

kes oli harrastusmaalija. 1743. aastal siirdus kaupmeheõpilaseks Berliini, kus jätkas maalimist, külastas lühiajaliselt ka Christian Bernhard Rode eraakadeemiat ning alustas 1754. aastal iseseisvat tegevust miniatuur- ja emailimaalijana. Pea samaaegselt katsetas illustraatorina, 1757. aastast aga alustas oforditehnikas töötamist. Tema edu ja kuulsus põhinebki väikeseformaadilistel ofortidel, eeskätt raamatuillustratsioonidel ning kodanlaste elu kujutavatel moraliseerivatel stseenidel. 1764. aastal sai ta Berliini Akadeemia liikmeks ja 1797. aastal direktoriks. Kunstniku loominguline pärand on aukartustäratavalt ulatuslik: enam kui 2000 oforti ja ligi 10 000 joonistust.

Preisi kuningas Friedrich II. Auvahtkonna paraad Potsdamis. Ofort. 1777.
GA 25172/56

Kunstniku käega palju kordi parandatud ning ka korratud ja mitme aadressiga esineva teose teise seisundi kolmas variant.

Edmund Dorrell (Dorrel)

(1778 Warwick – 28. 02. 1857 London),

inglise (maastiku)maalija ja ofortist. Sai kunstihariduse alates 1797. aastast Kuningliku Kunstiakadeemia kunstikoolis, kus ise hiljem ka töötas (1807–1828, vaheaegadega). Tema vähearvulisest ofordiloomingust on tuntumad portreed, ta on kopeerinud vanemaid meistreid, kuid ka ise portreeterinud kaasaegseid.

Etüüdid. Ofort. 18.–19. saj. vahetus. GA 25172/35C

Plaadile on hiljem söövitatud kiri, mis näitab teose editeerimisajaks 1. 03. 1815. Ilmselt on töö valminud siiski tunduvalt varem, sest täpselt samal päeval editeeritud ja äsja valminud Henry Constantine Jenningsi portree on teostatud palju kindlakäelisemalt, väljakujunenumas laadis.

Edmund Dorrell. Etüüdid. Ofort. 18.–19. saj. vahetus.

Pietro Fontana

(27. 03. 1762 Bassano – 18. või 27. 09. 1837 Rooma),

itaalia vasegravöör ja ofortist. Alustas kunstiõpinguid Bassanos maastikumaali alal, jätkas graveerimise õppimisega kodulinna meistritelt ja suundus 1785. aastal Rooma. Seal sai ta graveerijaks samuti Bassanost pärit Giovanni Volpato töökojas. Tuntumad vasegravüürid ja ofordid teinud Raffaeli, vendade Caraccide ja Guercino maalide ning endast nooremate kaasaegsete Antonio Canova ja Bertel Thorvaldseni skulptuuride järgi.

Luperkaalide mängud. Ofort. 18. saj. lõpp. GA 25172/16

Teostatud Annibale Caracci (1560–1609) 1589–1590 valminud freskomaali järgi Palazzo Magnanis Bolognas. Maaliga võrreldes on ofort peegelpildis.

Luperkaalide mängud (lad. *ludi lupercali*) peeti Roomas 15. veebruaril jumal Faunuse auks. Sellel puhastus- ja viljakuspühal oli tavaks, et Faunuse preestrid – luperkused (lad. *luperci* – „hundimehed”) piitsutasid naise ohvrilooma nahast rihmadega, mis pidi tegema naised viljakaks ja hoidma eemale kurja. Seda toimingut näemegi ofordil.

Bartholomäus Hübner

(1727 või 1737 Augsburg – pärast 1795 Basel),

vasegravöör, alustas graveerimisõpinguid sünnilinnas Augsburgis Johann Daniel Herzi (vanema) juures ja algas ka tema tellimusi täites iseseisvat tööd graveerijana. 1776. aastal kutsus Christian von Mechel teda tööle oma graveerimiskotta Baselisse, kuhu jäi teadaoleva tegevuse lõpuni. Omandas C. v. Mecheli soovitud Johann Georg Wille'i graveerimismaneeri ning on tuntud peamiselt portreemaalide jäljendajana vasegravüüris.

Pietro Fontana. Luperkaalide mängud. (A. Caracci järgi.) Ofort. 18. saj. lõpp. (Osa.)

Hans Holbein noorem. Vasegravüür. 1790. GA 25172/60

Pole tegelikult Hans Holbein noorema (1497/1498–1543) portree, kuigi gravüüri allkiri seda kinnitab. Tehtud Hans Holbein noorema varem autoportreeliseks peetud joonistuse järgi, mis praegu asub Baseli Kunstmuuseumi (Öffentliche Kunstsammlung) graafikakabinetis. Versioon sellest joonistusest kui kunstniku autoportreest püsis kaua, aastani 1960.

Hans Holbein noorema naine ja lapsed. Vasegravüür. 1790. GA 25172/62

Hans Holbein noorema 1528. aastal valminud maali järgi, mis asub Baseli Kunstmuuseumis.

Jakob Meyer. Vasegravüür. 1790. GA 25172/63

Hans Holbein noorema 1516. aastal valminud maali järgi, mis asub Baseli Kunstmuuseumis. Moodustab paariku koos Jakob Meyeri abikaasa portreega.

Jakob Meyer, Baseli linnapea 16. saj. algupoolel.

Jakob Meyeri abikaasa. Vasegravüür. 1790. GA 25172/61

Gravüüri allkirjas on Baseli linnapea Jakob Meyeri abikaasa nimeks Anna Scheckenpürlin, mis pole õige; tegelikult oli tema nimi Dorothea Kannengisser.

Teostatud Hans Holbein noorema 1516. aastal valminud maali järgi, mis asub Baseli Kunstmuuseumis. Moodustab paariku koos Jakob Meyeri portreega.

Lais Korintosest. Vasegravüür. 1794. GA 25172/58

Teostatud Hans Holbein noorema 1525/1526. aastal valminud maali järgi, mis asub Baseli

UXOR ET LIBERI IOHANNIS HOLBENII.
CIVIS BASILIENSIS PICTORIS EXIMII.

Ad Tabulam Ioh. Holbenii in Biblioth. publ. Basil. adseruatam.

Bartholomäus Hübner. Hans Holbein noorema naine ja lapsed. (Hans Holbein noorema järgi.) Vasegravüür. 1790.

Kunstimuuseumis. Maal sümboliseerib müüdavat armastust ja omab õilsat armastust kujutavat paarikut, mille on graveerinud Christian von Mechel (vt. tagapool).

Lais Korintosest, antiikaja tuntumaid hetääre (kr. *hetaira* – armuke, sõbratar), kelleks olid vabade elukommetega vallalised naised, kes võlusid mehi oma ilu, harituse ja kunstiliste võimetega (muusika, tants).

Johann Froben. Vasegravüür. 1795. GA 25172/57

Gravüür on teostatud Hans Holbein noorema maalist tehtud koopia järgi, mis asub Baseli Kunstimuuseumis; oletatavasti 1522/1523 valminud originaal kuulub Londoni Hampton Courti Kunstikogusse. Gravüür on maaliga võrreldes peegelpildis.

Johann Froben, 15.–16. sajandi vahetusel üks tähtsamaid trükkaleid ja kirjastajaid. Tegutses Baselis, kasutas enda väljaannetes Hans Holbein noorema illustratsioone, oli Desiderius Erasmus (Erasmus Rotterdamist) olulisemaid kirjastajaid.

Bonifacius Amerbach. Vasegravüür. Umb. 1795. GA 25172/65

Teostatud Hans Holbein noorema 1519. aastal valminud maali järgi, mis asub Baseli Kunstimuuseumis. Gravüür on maaliga võrreldes peegelpildis.

Bonifacius Amerbach (1495–1562), jurist, usutegelane, humanist, mõjukamaid isikuid toonases Baselis.

Desiderius Erasmus (Erasmus Rotterdamist). Vasegravüür. Umb. 1795.
GA 25172/64

Teostatud Hans Holbein noorema oletatavasti 1523. aastal valminud maali järgi, mis asub Baseli Kunstimuuseumis. Sama kompositsiooniga portreemaal Erasmusest, kuid erinevustega foonis ja riietuses, on Pariisis Louvre'is.

Bartholomäus Hübner. Lais Korintosest. (Hans Holbein noorema järgi.) Vasegravüür. 1794.

Erasmus Rotterdamist (ladinapäraselt Desiderius Erasmus, õieti Geert Geerts; 1466 või 1469 – 1536), madalmaade humanist. Töötas mitme maa paljudes linnades, seejuures suhteliselt pikalt Baselis, kus kirjastati hulk tema tähtsamaid teoseid. Suri Baselis.

Kõik ülal loetletud Bartholomäus Hübneri vasegravüürid Eesti Rahvusraamatukogus on tõmmised hilisemast, 19. sajandi lõpus C. Uhleri editeeritud tiraažist.

Christian von Mechel

(4. 04. 1737 Basel – 11. 04. 1817 Berliin),

vasegravöör, gravüüride kirjastaja ja kunstikaupmees. Alustas graveerimisõpinguid 1753. aastal Nürnbergis Georg Daniel Heumanni juures, edasi töötas aastail 1755–1757 Augsburgis Johannes Georg Pinzi käe all. 1757. aastal läks Pariisi, kus ta juhendajaks oli tehniliselt hiilgav meister Johann Georg Wille, kelle maneeeri ta küllaltki isikupäratult jäljendas. 1760 asutas Pariisis enda töökoja, 1764 siirdus Baselisse ning rajas seal akadeemiaks nimetatud graveerimiskoja. Laienenud kirjastustegevuse ja kunstiäri tõttu reisis palju ning aastail 1779–1787 resideeris põhiliselt Viinis ja sedavõrd vähenes ka tema otsene tegevus gravöörina. Katsetas mõnevõrra ka uudse, aastast 1768 kasutusse tulnud akvatintatehnikaga. Tuntud eelkõige Hans Holbein noorema maalide järgi tehtud vasegravüüride editeerijana ning ka selliste tööde graveerijana.

Venus ja Amor. Vasegravüür. 1792. GA 25172/59

Tõmmis hilisemast, 19. sajandi lõpus C. Uhleri editeeritud tiraažist.

Teostatud Hans Holbein noorema (1497/98 – 1543) maali järgi. See 1525/26. aastal maalitud ja Baseli Kunstimuuseumis säilitatav teos sümboliseerib õilsat armastust. Maalil on ka müüdavat armastust kujutav paarik, mille järgi on teinud gravüüri Bartholomäus Hübner (vt. eespool).

Christian von Mechel. Venus ja Amor. (Hans Holbein noorema järgi.) Vasegravüür. 1792.

Venus, rooma armastusjumalanna, samastatud kreeka Aphroditega. Amor, rooma armastusjumal, kreeka Eros.

Friedrich (Johann Friedrich) Müller (Maler Müller)

(13. 01. 1749 Kreutznach – 23. 04. 1825 Rooma),

saksa maali, graafik ja kirjamees. Nimetas ennast Maler Müller, õppis maali Zwielfbrückenis Daniel Hieni juures, asus 1774 või 1775 Mannheimi, kus sai avaliku annetuse toel võimaluse Itaalia-reisiks, sõitis 1778. aasta augustis Rooma ega naasnud enam kodumaale. Saksamaal oli enam tuntud kirjamehena, kelle sentimentaalsed idüllid maaelust ja lüüriline draama „Niobe” (1778) äratasid mõnevõrra tähelepanu. Kõik tema oforditehnikas teostatud tööd on valminud ajavahemikus 1768–1778.

Vilepilli mängiv puto. Ofort. Umb. 1778. GA 25172/35B

Michel Nitot (Nitot-Dufresne, Dufresne)

(1759 Chezy-l'Abbaye – surmaaeg teadmata),

prantsuse näitleja ning graafik. Tema eluloost on teada vähe, kunstnikuna oli ta iseõppija, kuid diletandi kohta silmapaistvate oskustega. Viimast näitavad paarkümmend vasegravüüri Albrecht Düreri, Jacques Callot', Guido Reni jt. järgi. Siiski pole asjatundjate seas üksmeelt selles, kas eelnimetatud gravüüride teostaja Dufresne on identne Nitot'ga, keda hüüti Dufresne'iks. Kindel on aga see, et Michel Nitot oli sajandivahetusel haaratud inglise skulptori ja joonistaja John Flaxmani (1755–1826) antiigiainelistest töödest ning graveeris viimase järgi Homerose „Odüsseia”.

Michel Nitot. Kompositsioon "Odüsseia" aineil. (J. Flaxmani järgi.) Vasegravüür. 1803. ►

Michel Nitot. Kompositsioon "Odüsseia" aineil. (J. Flaxmani järgi.) Vasegravüür. 1803. ►

Kogumik vasegravüüre „Odüsseia” ainetel. 28 piltkujutust ja graveeritud tiitelleht. 1803. GA 6801

Kogumik ei sisalda graveerija nime, tiitellehel antakse teada, et tegemist on John Flaxmani tööga. Michel Nitot ei omanud juurdepääsu John Flaxmani originaaljoonistustele ning ta jäljendas ilmselt itaalia gravööri Tommaso Piroli (umb. 1752–1824) vasegravüüre. Loomulikult võttis hulga motiivide graveerimine aega ning ilmumisaasta 1803 tähistab selle pikemaajalise töö lõppu. Sisuliselt kuulub see kogumik John Flaxmani poolt 18. sajandi lõpuveerandil alustatud uude stilistilisse suunda ning Homerose ja Dante ainetel tehtud töid tunti tema nime järgi, ükskõik kes need ka oli graveerinud.

Kogumik kuulub konvoluuti Anton Wachsmanni gravüüridega „Iliase” ainetel John Flaxmani järgi.

Antonio Pazzi

(22. 10. 1706 Firenze – pärast 1768. aastat),

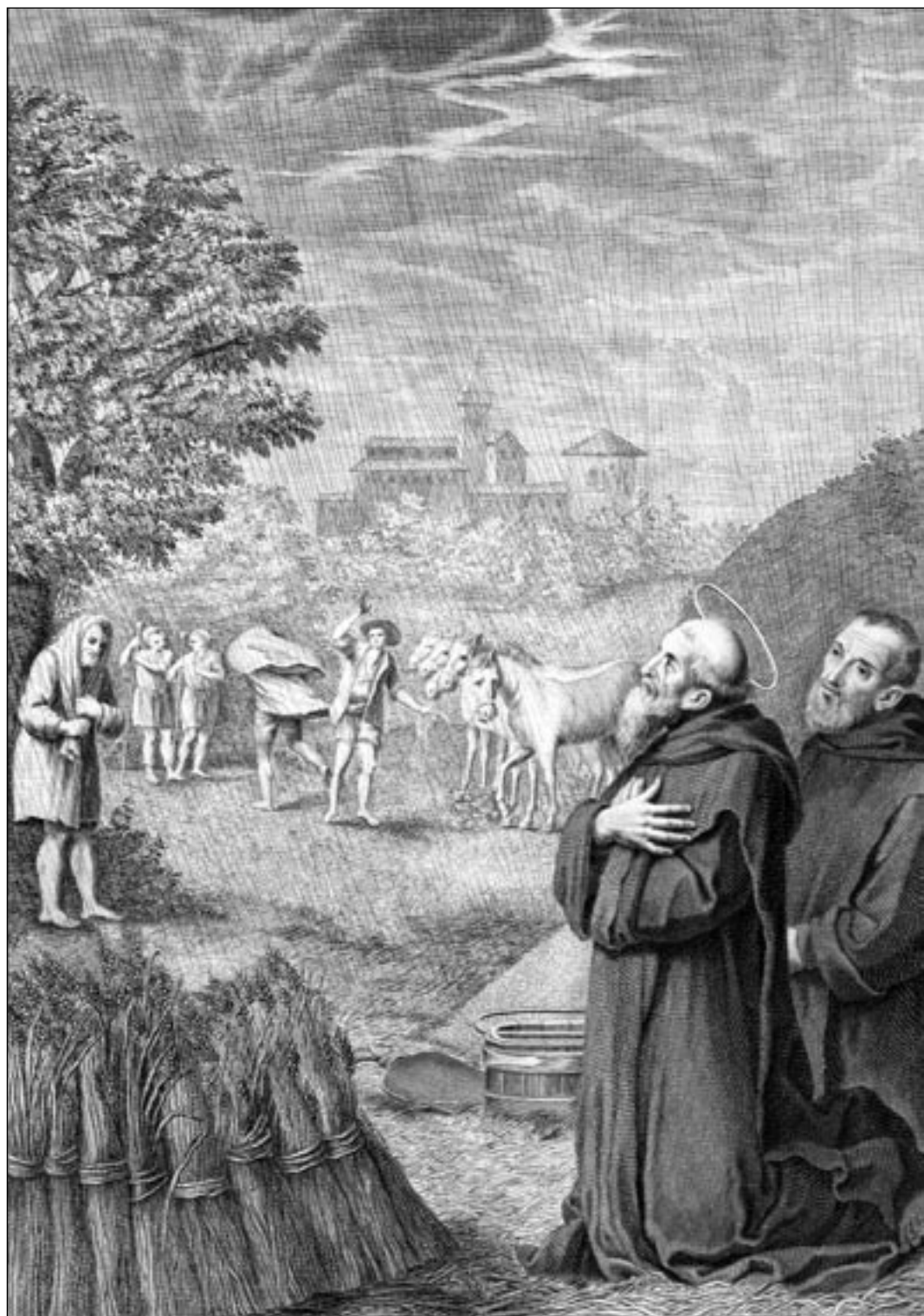
itaalia vaimulik ja vasegravöör, õppis joonistamist Giuseppe Piamontini ja graveerimist Cosimo Mogalli juures, töötas Firenzes. Tegi vasegravüüre renessansimeistrite usuteemaliste maalide järgi, kopeeris vasegravüüris ja ofordis Firenze Uffizi galeriis olevaid kunstnike autoportreid.

Püha Bartolomeuse palve. Vasegravüür. 1750. aastad. GA 25172/31

Teostanud Niccolò Vanni, Domenichino (Domenico Zampieri, 1581–1641) maalist tehtud joonistuse järgi.

Antonio Pazzi. Püha Bartolomeuse palve. (Domenichino järgi.) Vasegravüür. ►
1750. aastad.

Püha Bartolomeus, üks kaheteistkümnest Jeesuse jüngrist, keda kohati nimetatakse ka Naatanaeliks (näit. Johannese evangeeliumis, 1,45).

Bernard Picart (Picard)

(11. 06. 1673 Pariis – 8. 05. 1733 Amsterdam),

prantsuse vasegravöör, ofortist ja maaliija. Sai esmast juhendamist isalt, vasegravöör Etienne Picart'ilt, seejärel olid tema õpetajaiks Benoit Audran ja Sébastien I Leclerc. Aastal 1696 siirdus ta Antverpeni, 1698–1710 tegutses peamiselt Pariisis ja 1711 jäi püsivalt tööle Amsterdami. Tema teostatud gravüüride kogu on aukartust äratavalt suur, sellest ülevaate saamine raske, kuna ta täitis hollandi, saksa, prantsuse ja belgia kirjastajate tellimusi, mille esmaediteerimine kestis veel kümmekond aastat pärast kunstniku surma. Läbi aegade on antud tema loomingule erinevaid hinnanguid. Vahel on kunstniku peatöoks peetud maailma rahvaste usutseremooniatele ja -tavadele pühendatud sarja („Cérémonies et coutumes religieuses...”, enam kui 260 gravüüri), mis siiski väärib tähelepanu enam ainekäsitluse ja -ulatuse poolest, mitte niivõrd kunstilis-teostuslikust küljest. Järgnevail sajandeil on järjest enam tähelepanu pälvinud postuumselt ilmunud gravüüridekogumik „Süütud pettused...”, milles kunstnik demonstreerib ofordi ja vasegravüüri vaba ning hämmastavalt mitmekülgset käsitlust. Olenemata sellest, kas tema töö aluseks on vanade meistrite maalid, Rembrandti tööd või akadeemilised õpilasjoonistused – kõigest suudab ta luua huvitavad gravüürid, milles virtuooslikult ühendatud kopeerimis- ja improviseerimisoskus. Bernard Picart oli ka tunnustatud õpetaja, kelle õpilaste arv oli märkimisväärselt suur.

Süütud pettused... („Impostures innocentes...”). Kogumik, mis sisaldab 78 gravüüri. Ofort, vasegravüür. 1734. GA 6796

Frontispissina on kogumikus Bernard Picart'i portree, mille on vasegravüüris teostanud tema õpilane Jakob van der Schley.

Bernard Picart. Sabiinitaride röövimine. (L. Cambiaso järgi.) Ofort. Enne 1733. aastat.

Anton Joseph von Prenner (Preuner, Brenner)

(7. 03. 1683 Wallerstein – 1743 Linz või 1761 Viin),

saksa maalikunstnik ja graafik. Tema maalidest on tuntumad freskod Budischau kirikus ja lossis, Nikolsburgi lossis jm. Oli Austria valitsejanna Maria Theresia õuemaalija. Vasegravüüris teostanud peamiselt jäljendusi renessansi- ja barokimeistrite maalidest.

Halastaja samaarlane. Vasegravüür. Vahemikus 1728–1735. GA 25172/18

Tehtud Jacopo Bassano (da Ponte, 1517/1518–1592) järgi.

Halastaja samaarlase lugu on kunstiainaena palju kasutatud, ka Jacopo Bassano on teinud mitu selleteemalist maali, mille järgi maalisid neid ka tema pojad.

Mõistujutt halastajast samaarlasest põhineb Jeesuse sõnadel, mis kirjas Luuka evangeeliumis (10, 30-37).

Jakob van der Schley

(26. 07. 1715 Amsterdam – enne 12. 02. 1779 Amsterdam),

hollandi vasegravöör ja joonistaja, keda peetakse Bernard Picart'i üheks paremaks õpilaseks. Muu hulgas lõpetas pärast B. Picart'i surma (1733) viimase pooleli jäänud gravüüre. Tema kui gravööri teeneid kasutasid mitme maa (Hollandi, Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa) kirjastajad, aastail 1768–1775 töötas ta Venemaal, Peterburis.

Anton Joseph von Prenner. Halastaja samaarlane. (J. Bassano järgi.) Vasegravüür. Vahemikus 1728–1735.

Bernard Picart. Vasegravüür. 1734.

Teostatud Matthäus des Angles'i (1667–1741) 1732. aastal maalitud portree järgi.

Domenico Bernardo Zilotti (Ziliotti)

(umb. 1730 Borso – umb. 1780 Veneetsia või Bassano),

itaalia maastikumaalija, vasegravöör ja ofortist. Õppis maali lühiajaliselt Francesco Zuccarelli juures ning graafikat Joseph Wagneri graveerimiskoolis Veneetsias, kuid sai enam eeskuju eakaaslase Francesco Bartolozzi tööde teostuslikust poolest. Ta on tuntud nabi stafaaziga maastikuvaadete ja karjuseidüllide kujutajana.

Pastoraal. Ofort, vasegravüür. 1750. aastad. GA 25172/25B

Töö kuulus neljalehelisse karjuseidüllide sarja, mille editeeris Veneetsias graafikakirjastaja ja gravöör Marco Pelli (1696 – pärast 1760. aastat).

Maastik härjajootmisstseeniga. Ofort, vasegravüür. 1744. GA 25172/25A

Anton Wachsmann

(umb. 1765 – umb. 1836 Berliin),

saksa graafik, tuntud joonistaja ning vasegravöörina, teinud karikatuure, neid ka vasegravüüris paljudades. Toimis Preisi kuninga Friedrich Wilhelm III laste joonistusõpetajana. John Flaxmani (1755–1826) järgi „Iliase” ainetel tehtud sarja graveerimine on tema ulatuslikem töö vasegravüüris.

Kogumik vasegravüüre „Iliase” ainetel. 34 piltkujutust ja graveeritud tiitelleht. 1803. GA 6801

Domenico Bernardo Zilotti. Pastoraal. Ofort, vasegravüür. 1750. aastad.

Anton Wachsmann ei omanud juurdepääsu John Flaxmani originaaljoonistustele ja jäljendas ilmselt itaalia gravööri Tommaso Piroli (umb. 1752–1824) vasegravüüre.

Kogumik kuulub konvoluuti Michel Nitot' gravüüridega „Odüsseia” ainetel John Flaxmani järgi.

Anton Wachsmann. Kompositsioon "Iliase" aineil. (J. Flaxmani järgi.) ►
Vasegravüür. 1803.

Anton Wachsmann. Kompositsioon "Iliase" aineil. (J. Flaxmani järgi.) ►
Vasegravüür. 1803.

Selgituseks teoste nimestikule

Teoste nimestikus on tavapärasest erinevalt loobutud mõõtmete esitamisest, sest paljudel graafilistel lehtedel on ääred ära lõigatud, sageli ka kujutuspiirdeid rikkudes. Taolistel mõõtmetel puuduks võrdlusväärtus.

18. sajandil püsis kunstnike nimekasutus veel suhteliselt reeglipäratult ning nimestikus on esikohal esitatud see nimevorm, mis on tähendatud plaadil. Kui nimi plaadil puudub, on eelistatud enam levinud nimevormi ning antud teised kasutatavamad variandid sulgudes.

Graafikute sünni- ja surmadaatumite ning -kohtade märkimisel on aluseks võetud väljaanne "The Artists of the World. Bio-bibliographical Index by Profession". K. G. Saur. München–Leipzig, 2002. Vol. 3, 4.